

B"H

Šabat HaGadol

Jeruzalem	18:25	19:38
Zagreb	19:09	20:11
Rijeka	19:15	20:17
Split	19:04	20:06
Dubrovnik	18:58	19:59
Vinkovci	18:57	19:59
Sarajevo	18:58	19:59
Doboj	19:00	20:01
B. Luka	19:03	20:05
Beograd	18:50	19:54
Novi Sad	18:53	19:57
Subotica	18:54	20:00
Zrenjanin	18:51	19:55
Niš	18:43	19:46
Beč	19:10	20:12
Frankfurt	19:42	20:45
Edison, NJ	19:06	20:18



Dnevni Zmanim za Grad Zagreb

Dan	utorak 7.4.2020.
Alot Hašahar	4:51
Najranije Talit	5:29
Nec Hahama	6:24
Najkasnije Š'ma	9:42
Zman Tefila	10:47
Hacot	12:59
Minha Ketana	16:48
Plag Haminha	18:11
Šekia	19:33
Cet Ha-kohavim	20:15

Paraša Cav



(Vajikra 6,1-8,36)

B-g govori Mošeu da uputi Aharona i njegove sinove u prava i dužnosti koje će imati kao *kohanim* (svećenici) koji prinosе *korbanot* (žrtve) u Svetišću.

Vatra na žrtveniku mora se održavati sve vrijeme. Na njemu se do kraja spaljuju žrtve: žile iz masnoće, a što se prinosi kao žrtva za mir, grijeh i krivnju; i šaka onoga što se odvaja od pripremljena jela.

Kohanim jedu meso od žrtve za

grieh i krivnju, kao i ostatak pripremljenog jela koje se prinosi kao žrtva. Mirovnu žrtvu jede onaj koji ju je donio, osim dijela koji pripada *kohenu*. Sveto meso žrtve mora pojesti obredno čista osoba na za to određenom svetom mjestu i u određenom vremenskom periodu.

Aharon i njegovi sinovi ostaju u prostoru Svetišća sedam dana. Za to vrijeme Moše ih uvodi u svećeničku službu. ■

Prevela: Dolores Bettini





Alija po Alija

Kohen - prva alija- 11 p'sukim - 6,1-11

Nakon uvodnih opisa različitih *korbanot* u prošlotjednoj *sedri*, sada dolazimo do opisa svakidašnje službe u *Mikdašu*.

Nakon što je gorjela čitave noći, prva stvar ujutro (prije izlaska sunca) je pobrinuti se za vatru na *Mizbe'ahu*. Ovaj prvi dnevni zadatak relativno je manje važan od drugih poslova, iako su ga mladi *kohanim* s oduševljenjem tražili i borili se za čast "*T'rumat HaDešen*". *Kohen* koji obavlja ovaj zadatak prvo bi uklonio pepeo iz plamenova *Mizbe'aha* te ga stavio uz *Mizbe'ah*. Potom bi se presvukao u druge haljine (nešto slabije kvalitete od onih koje se nosilo za "redovnu" hramsku službu) te pepeo odnio na točno određeno "čisto" mjesto izvan tabora.

Vatra na *Mizbe'ahu* trebala je uvijek gorjeti i nije bilo dopušteno da se



ikada ugasi.

Dio od početka *parše* Cav pa do ove točke je odlomak iz dnevnih čitanja pasusa o *korbanot* iz molitve *Šaharit*. Vrlo je važno deklamirati odlomke o *korbanot*, što se temelji na konceptu "A naše će usne biti zamjena za junce". Gemara prenosi sljedeće: Avraham Avinu upitao je B-ga "na koji će način moji potomci trebati pribavljati otkup za svoje grijeh?". B-g mu je rekao da će žrtve pomoći pribaviti pomirenje. Avraham je tada upitao što će biti u vrijeme kada *Beit HaMikdaš* ne bude stajao i žrtve se neće prinositi. B-g odgovara: "Ja sam već pripremio što treba za tu mogućnost. Sve dok čitaju odlomke Tore o žrtvama, ja ću to

smatrati kao da su zaista prinijeli žrtve, i oprostiću im njihove zloće." Na tu ideju ukazuju riječi u uvodnom *pasuku sedre*. **Zot Torat ha'Ola** - Ova (komponenta) Tore o Ola - **Hi ha'Ola** ... - To je (komponenta) Ola.

Mišna u Joma opisuje entuzijazam kojim bi se *kohanim* natjecali za čast brige o vatri na *Mizbe'ahu*. Kada bi dobili znak od starijeg *kohena* na dužnosti "da krenu" mladi bi *kohanim* potrčali uz rampu - prvi koji bi došao do vrha *Mizbe'aha* vršio bi taj zadatak. Kada se dogodilo da je jedan *kohen* pao s rampe (netko ga je gurnuo) i ozlijedio se, učenjaci su način izbora jednog od mnogobrojnih *kohanim*, zamijenili s manje opasnim brojanjem prstiju *kohanim* postavljenih u krug, nasumično odabranog velikog broja.

Tora se potom vraća na temu o "prinosu hrane", na *minha*. Mala količina smjese brašna i ulja i sav tamjan (*l'vona*) bili su uzeti i stavljeni na *Mizbe'ah* da se spale. "*Minha*" nije smjela biti *hamec* (postoje iznimke od tog pravila, posebno neke od *menahot* koje su pratile prinos *Toda*, koji se zbog toga nije prinosio na Pesah - to je razlog zašto ne kazujemo "*Mizmor L'Toda*", T'hilim 100, na Pesah. Drugi izuzetak / izuzeci su *Štei Halehem*, prinos dvije štruce kruha na Šavuot.). Ostatak "*minhe*" pojeli su muški *kohanim* na dužnosti u *Beit HaMikdašu* u vrijeme tog prinosa.





(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

Levi – druga alijsa - 22 p'sukim - 6,12-7,10

Svakog dana, Kohen gadol je trebao prinijeti prinos hrane od desetine *efe* brašna (plus ulje i začini) - pola ujutro i pola prije večeri. Ova *mincha* se nije jela, već je u cijelosti bila spaljena na Mizbe'ahu.

"Hatat" se klao na istom mjestu kao i "Ola" (konkretno, na sjevernoj strani Mizbe'aha). Sastavni dio žrtve za grijeh je jedenje njezina mesa od strane *kohena* (*kohanim*) koji ju je prinio u ime grešnika.

Meshech Chochma ističe da je *kohen* koji se bavio žrtvom bio onaj koji je trebao jesti od nje, jer samo on će znati jesu li njegove *kavanot* (misli i namjere) bile ispravne ili nisu. Time što jede žrtvu on se izjašnjava da je zaista učinio i mislio sve što je bilo potrebno. (Kazna za *kohena* koji namjerno jede od nevažee žrtve - u tom slučaju, on je jedina osoba koja je mogla znati da je žrtva nevažea - bila je kazna "smrti s neba".) Kod ovoga vidimo visok stupanj odgovornosti koji osoba snosi za svoje vlastite postupke.

Određene *hata'ot*, čija je krv bila donesena u Mikdaš, nije se jelo, već su bile u cijelosti spaljene na Mizbe'ahu.

Kli Yakar ističe da Tora zapovijeda prinošenje *hatat* i *ašam* (žrtava za grijeh i krivnju) na istom mjestu u dvorištu Beit HaMikdaša na kojem se prinosi *Ola*, kako bi se zaštitilo osjećaje i privatnost grešnika. Ljudi

koji su ga vidjeli na tom mjestu mogli su pretpostaviti da on prinosi *Ola* i ne bi automatski pomislili da je sagriješio. To je slično jednom od razloga zbog kojih je *Amida* tiha molitva - time se onoga koji moli štiti od neugodnosti zbog nečega što je možda uključio u svoju molitvu, a što bi drugi mogli čuti.

Ovo je jedna od mnogih, mnogih moralnih pouka koje se mogu naučiti iz *korbanot*. Zašto bismo "gubili svoje vrijeme" učeći o *korbanot*? To može pitati samo netko vrlo ograničenih pogleda. Možda je ovo jedan od razloga.

Šliši – treća alijsa - 28 p'sukim - 7,11-38

Tora zatim raspravlja o *š'lamim*, i počinje konkretno s "toda". Uz životinjsku žrtvu prilažu se razne vrste vafli i kolača. Dijelovi životinje spaljuju na žrtveniku, drugi se dijelovi daju *kohenu*, a ostatak će pojesti onaj koji je donio *korban*. *Korban* se mora pojesti do ponoći (stvarni krajnji rok je zora; ponoć je postavljena kao mjera opreza). Zabranjeno je ostaviti bilo što od *korbana* do jutra; ono što je preostalo mora biti spaljeno. Ako je *š'lamim* za ispunjenje zavjeta, njezino meso može se jesti dva dana, dok trećega dana postaje "notar".

Zabranjeno je jesti "pigul". *Pigul* je vrsta nevažee *korbana*, kod kojega ono što čini *korban* nepodobnim za Mizbe'ah nije neki fizički element, niti pogreška u postupanju *kohena*, već kriva misao (*kavana*), određenih vrsta. Značajno je da same nepri-

kladne misli mogu utjecati na svetost *korbana*.

Zabranjeno je jesti od *korbana* koji je postao *tame* (ritualno nečist). To se kažnjava s *makot*. *Tame korbanot* mora se spaliti. Osoba koja je *tame* i koja svjesno jede meso *korbana* podliježe "koretu" ("odsijecanju" od strane B-ga).

Neke masnoće košer životinja zabranjeno je jesti. To je zabrana "*heleva*". Postoje razlike između *heleva* od *korbana* i onog obične *hulin* (nemasne) životinje.

Jedenje krvi ptice ili sisavca nosi smrtnu kaznu (s Nebesa). Jedenje mesa s krvlju koja je još u njemu manji je prekršaj, ali je svejedno zabranjeno. To je razlog za "kašeriranje" mesa.

Zatim slijedi više pojedinosti o *š'lamim*: koji dijelovi idu na žrtvenik, a koji dijelovi idu *kohenu*, itd. Tu su pravila raznih vrsta *korbanot* koje nam je B-g zapovijedio na Sinaju.

Najozbiljnija pogreška kod *kavane* jednog *kohena* je ona koja se tiče vremena. Pogreška u vezi mjesta na kojem se jede *korban*, na primjer, manje je ozbiljna (barem što se tiče kazne). Ako *kohen* misli jesti od *korbana* u vrijeme kada to više nije dopušteno, tada pogrešna *kavana* čini *korban* "prvoklasnim *pigulom*". To se slaže s našim prethodnim stanovištem u vezi šabata i Miškana, da je svetost vremena "veća" od svetosti mjesta (iz *draša* Rabbi Fabi-



(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

ana Schönfelda).

R'vi'i - četvrta aliya - 13 p'sukim - 8,1-13

Nakon što je utvrdio pravila, B-g sada zapovijeda Mošeu da uzme Aharona, njegove sinove, posebne haljine *kohanim*, žrtvene životinje, i ulje pomazanja, te izvrši obrede svečanog otvaranja *Miškana* u prisustvu naroda. Moše oblači Aharona u odjeću Kohen gadola, pomazuje njega, žrtvenik i posuđe *Miškana*. On također odijeva Aharonove sinove.

Prema Rašiju sedmodnevni period svečanog otvaranja *Miškana* prethodio je njegovu podizanju. To je, kaže Raši, još jedan primjer *ein seder mukdam u'm'uhar batora*, da Tora ne ide uvijek kronološkim redoslijedom.

Napomena glavnog statističara ovih tekstova: Ovaj odlomak *R'vi'i* u *Cav* sadrži središnji redak Tore računajući prema *p'sukim*. Prema mom izračunu (uz pomoć kompjutera), sredina Tore je između *p'sukim* 8. i 9. u Vajikra 8. To je jedan *pasuk* kasnije od onoga što kaže standardni *Humaš*. Ta se razlika može objasniti različitim tretmanom dijeljenja *parše* unutar *pasuka*. No, mogući su i drugi razlozi.

Opet prema mojoj računici, sredina Tore, brojano po riječima, nalazi se u odlomku *Hamiši* *parše Cav*. Riječi *el hajesod* u Vajikra 8,15 su sredina, s time da *el* pripada prvoj polovici



Tore, a *jesod* je prva riječ druge polovice. Ova se sredina pojavljuje znatno ranije u Tori u usporedbi s "tradicionalnom" sredinom *daroš daraš*, u *Paršat Šemini*, Vajikra 10,16. Isto tako, *alef* od *hu* u 8,28 je sredina prema slovima, i daleko je od velikog *vav* u *gahon* u Vajikra 11,42. Još uvijek čekamo na uvjerljivo objašnjenje u vezi tog odstupanja. Ako netko ima nešto za reći o tome, molim pošaljite mi.

Hamiši - peta aliya - 8 p'sukim - 8,14-21

Jedan junac je doveden kao žrtva za grijeh, te se Aharon i njegovi sinovi "naslanjaju" na njega. (To je veoma važan element najosobnijih *korbanot*. On omogućuje psihološku identifikaciju sa životinjom i daje dodatni smisao činu žrtvovanja.) Naslanjanje (*smiha*) prati ispovijed (*vidui*) ili riječi hvale B-ga, ovisno o *korbanu*. Junac je bio zaklana i dio nje-

gove krvi je stavljen na uglove *Mizbe'aha* te na njegovo postolje. Dijelovi junca bili su stavljeni na *Mizbe'ah*; a ostatak je bio spaljen izvan tabora.

Prvi od dva ovna je bio idući prinijet, kao *Ola*.

Za nas je vrlo važno da shvatimo da *korbanot* nisu bile žrtve tipa „hokuspokus, i oprošteno nam je“. To ne funkcionira na taj način. I nikada niti nije. Žrtva za grijeh, bičevanje od strane Sanhedrina, čak i smrtna kazna, morala je biti popraćena stvarnom *t'suva* i *vidui*. Kada srce nije prisutno u jednadžbi *korbana*, B-g ljude stalno kažnjava za isprazna djela bez smisla i samo forme radi. Obredi imaju duboko značenje i smisao, ali srce i duša osobe moraju biti zaista uključeni, inače *korban* ne vrijedi (čak i manje od) ništa.



(nastavak s 4. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

Šiši – šesta alijsa - 8 p'sukim - 8,22-29

Potom se prinosio drugi ovan (kao *š'lamim* nazvan *ail hamilu'im*) nakon čega je slijedilo nekoliko postupaka, kao što je navedeno u Tori. Imajte na umu da je Moše Rabeinu bio aktivni sudionik u sedmodnevnom razdoblju stavljanja *Miškana* u funkciju. Poslije toga su Aharon i njegovi sinovi (te svi *kohanim*) bili ti koji obavljaju svetu službu u *Mikdašu*.

Iz opisa procedura prinošenja različitih žrtava, jasno je da *kohen* nije tek tehničko osoblje koje je dobilo ovlasti da vrši službu, već je on integralni dio prinošenja *korbana*. To se vidi po raznim dodirivanjima ušne školjke (neki kažu da je *t'nuh* taj gornji dio uha koji, se dodiruje dok drugi kažu da je to hrskavica u sredini uha), palca ruke i nožnog palca *kohena*, itd. kako je opisano u ovoj *parši*. Također i činjenica da *kohanim* moraju jesti od različitih

žrtava ukazuje na njihovu integralnu uključenost u cijeli proces.

Neki komentatori nagađaju da bi Moše, da je bio prihvatio svoju prvu misiju kod grma umjesto da je neprestano tvrdio kako je nepodoban, bio Kohen gadol i vođa (*Meleh*) naroda. Umjesto toga, "dan mu je" Aharon, da s njim podijeli teret vodstva. Moše je bio svjestan da će Aharonu morati predati palicu u ovom vitalnom području komunalne i duhovne funkcije. Mora da je Moše bilo teško povući se korak natrag u tom trenutku.

Š'vi'i – sedma alijsa - 7 p'sukim - 8,30-36

Dalje ide pomazanje Aharona, njegovih sinova, i njihovih haljina. Zatim im je Moše rekao da pripreme komad mesa za jelo s pripadajućim kolačima i vaflima. Ono što je preostalo trebalo je biti spaljeno. Tijekom sedam nastupnih dana, *kohanim* nisu smjeli napustiti *Miš-*

kan; ostali su tamo kao počasna straža.

Raši nas uči da je uz ovu jednokratnu sedmodnevnu izolaciju, Kohen gadol još dva puta bio izoliran na sedmodnevni period pripreme. Jedan od njih je tjedan pred Jom kipur - što je bilo, naravno, svake godine. A drugi je bio za pripremu *para aduma* - to se dešavalo jednom u mnogo vremena - *para aduma* nije bila čest slučaj. (I bilo koji *kohen* bi mogao biti za to zadužen, a ne samo Kohen gadol) Na ovu se ideju aludiralo riječima *la'asot (para)* i *l'haper* (Jom kipur).

Aharon i njegovi sinovi učiniše sve što je B-g zapovjedio preko Moše.

Raši veli da to ukazuje da oni nisu ništa mijenjali niti improvizirali, što je za svaku pohvalu. (Ponekad, ova kva izjava može biti kritika - ali ne ovaj put.)

Posljednja 4 p'sukim čitaju se za Maftir. ■





Rabbi Jack Abramowitz:

Tarjag - 613 zapovijedi

131. Istjerivač prašine: Obveza uklanjanja pepela sa žrtvenika svakog dana

On će ukloniti pepeo onoga što je vatra spalila ... (Levitski zakonik 6,3)

132. Neka gori!: Obveza da se oganj na žrtveniku drži stalno upaljenim

Vječni plamen zapaliti ćeš na žrtveniku... (Levitski zakonik 6,6)

133. Isključiti to svjetlo - nikako!: Zabrana gašenja vatre na žrtveniku

... ne gasi je. (Levitski zakonik 6,6)

134. Počisti tanjur do kraja: Obveza za kohanima da pojedju ostatke prinosa od brašna

Ono što ostane od njega, pojest će Aron i njegovi potomci ... (Levitski zakonik 6,9)

135. Baš kao za Pesah: Zabrana da se prinos od brašna peče ukvasan

Ne pecite ga ukvasanog ... (Levitski zakonik 6,10)

136. Kruh svagdašnji: Obveza Kohen Gadola da svakodnevno prinese prinos od brašna

Ovo je prinos Arona i njegovih potomaka ... (Levitski zakonik 6,13)

137. Jednostavno ga zapalite: Zabrana da se jedu prinosi od brašna kohena

... ne smije se jesti. (Levitski zakonik 6,16)

138. Detalji! Detalji!: Obaveza žrtve za grijeh

Ovo je zakon za žrtvu za grijeh ... (Levitski zakonik 6,18)

139. Jedite ovo, a ne ono: Zabrana da se jede žrtva za grijeh čija je krv poskropljena unutra

Svaka žrtva za grijeh čija se krv unosi u Šator sastanka ... ne smije se jesti ... (Levitski zakonik 6,23)

140. Grižnja savjesti: Obveza prinošenja prinosa za krivnju

Ovo je zakon za prinos za krivnju ... (Levitski zakonik 7,1)

141. Mir vam: Obveza prinosa slobodne volje

Ovo je zakon prinosa za mir (Levitski zakonik 7,11)

142. Hvala, ali ne: Zabrana ostavljanja prinosa zahvalnosti

Ne smije se dozvoliti da išta od njega ostane do jutra (Levitski zakonik 7,15)

143. Sada obje strane: Obveza da se spale ostaci žrtve

Ono što ostane ... mora se spaliti (Levitski zakonik 7,17)

144. Odvratno: Zabrana da se jede od žrtava prinesenih s neprikladnim namjerama

Onaj koji je prinosi možda nije imao tu namjeru; to je odvratio i onaj tko je jede, nosit će na sebi grijeh (Levitski zakonik 7,18)

145. Fuj: Zabrana da se jede od žrtava koje su postale obredno nečiste

Meso koje se dotakne bilo čega nečistoga ne smije se jesti ... (Levitski zakonik 7,19)

146. Priprema ... pozor ... sad!: Obveza spaljivanja obredno nečistih žrtava

... mora biti spaljena na vatri. (Levitski zakonik 7,19)

147. Udio masti: zabrana da se jedu određen dijelovi masnoće

Nikakav *helev* od goveda, ovaca ili koza ne smijete jesti (Levitski zakonik 7,23)

148. Vampiri neka se ne prijavljuju: Zabrana jedenja krvi

Nećete jesti nikakve krvi ... (Levitski zakonik 7,26) ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

15. Pozitivna je zapovijed da svatko tko je Židov napiše za sebe svitak Tore

kao što Pismo kaže, *Sada, dakle, napišite ovu pjesmu (D'varim 31,19)*, što su oni [učenjaci] protumačili da znači: napišite Toru koja sadrži ovu pjesmu; jer čovjek ne smije pisati Toru u razdvojenim odlomcima. Ako je osoba piše vlastoručno, Pismo to broji kao da ju je primio s gore Sinaj. Ako mu nije moguće da je sam napiše, on je treba kupiti ili zaposliti nekoga da je napiše za njega. Čak i ako ima svitak Tore od svojih otaca, njegova je vjerska dužnost da napiše svoju vlastitu. Međutim, ako osoba ispravi jedno slovo u svitku Tore, to je kao da je napisao čitavu Toru.

No, R. Asher, blagosloveno bilo sjećanje na njega, piše da se

to sve odnosilo na ranije generacije, kada bi oni pisali svitak Tore i učili iz njega. Međutim, u naše dane, kada se svitak Tore napiše i drži u sinagogi da bi se iz njega javno čitalo za vrijeme zajedničke molitve, pozitivna je zapovijed za svakoga od Židova koji ima sredstava, da kupi *humašim* knjige Petoknjižja, Mišnu i Talmud, i komentare na njih, tako da on i njegov sin mogu razmišljati o njima. Jer vjerska obaveza pisanja svitka Tore dana je da bi je se učilo; a kroz Talmud i njegove komentare on će temeljito upoznati značenje *micvot* i zakona. Stoga su *to* knjige za koje je čovjeku naloženo da ih ima napisane [ili, u naše vrijeme, tiskane].

Dakle, tko god ima mogućnosti da ispuni oboje [oba tumačenja zapovijedi] u njenom osnovnom značenju, blago njemu. Primijenjuje se na svakom mjestu i u svako doba, za muškarce, no ne i za žene. ■



Teme za razmatranje uz šabatni stol

Koji je najbolji način da se povežete s B-gom?

Povedite raspravu uz svoj šabatni stol o tome koji je idealan način službe B-gu. Koji je model bolji: molitva ili žrtva?

- Koje su prednosti i nedostaci svakog od tih sistema?
- Na koji način bi vaše pokajanje moglo biti drugačije kada biste, umjesto da grijehe priznajte svojim srcem i ustima, trebali prinijeti i žrtvu za grijeh? Kako bi čin promatranja kako se životinja kolje umjesto vas utjecao na vaša buduća djela?
- Kako bi prinošenje nečeg

opipljivog, a ne samo izgovorene riječi, moglo utjecati na vaš odnos s Hašemom? Je li davanje darova vrijednije ili manje vrijedno od riječi?

Svrha *micvot*

U raspravi o ulozi i vrijednosti žrtava, komentatori pokazuju svoje različite stavove prema svrsi i prirodi *micvot* u cjelini. Neka od pitanja kojih se dodiruju uključuju:

- Je li sporno reći da zapovijed ima praktičnu ili uporabnu funkciju ili sugerirati da je ona ustupak ljudskim slabostima? Drugim riječima, mo-

raju li zakoni Tore predstavljati ideal i biti vrijedni u svojoj suštini, ili možda mogu jednostavno rješavati ljudske potrebe i njihovu narav?

- Jesu li svi zakoni Tore jednako relevantni i upotrebljivi za sve generacije, ili je moguće da su neki bili uglavnom namijenjeni za jedan određeni vremenski period?
- Kako analiziranje razloga za određenu zapovijed čini da ona ima više smisla? Koje su opasnosti takvog analiziranja? ■

Prevela Tamar Buchwald





Rav Kook:

Cijeniti granice

Jedna vrsta žrtava koje su se prinosile u Hramu bila je žrtva zahvalnica (*korban toda*):

"Ovo je zakon za žrtvu pomirenja (*šlamim*)... Ako se prinosi kao žrtva zahvalnica, tada neka se prinese zajedno sa beskvasnim hljebovima." (*Vajikra 7,11-12*)

Tko je prinosio ovu žrtvu? Tal mud spominje nekoliko primjera:

"Četiri skupine ljudi moraju prinyeti žrtvu zahvalnicu: oni koji plove morima, oni koji putuju kroz pustinje, bolesni koji su izliječeni i zatvorenici koji su oslobođeni." (*Be-rahot 54b*)

Zašto su mudraci izabrali ove četiri skupine ljudi kao primjer onih koji moraju javno zahvaliti B-gu?

Testiranje granica

Zahvalnost nam nije prirodna. Ljudska duša je programirana tako da stalno teži za nečim, kao što je rečeno, "Duša nikada nije zadovoljna" (*Propovjednik 6,7*). Mi uvijek gledamo prema naprijed, nikad

unazad. Uvijek želimo unaprijediti svoj posjed, eksperimentirati i otkrivati nove horizonte. Stoga je nama prirodnije primiti nešto zdravo za gotovo nego sa zahvalnošću. Zahvalnost za ono što imamo često osjećamo kada osjetimo kontrast: ili onda kada to izgubimo, ili kada vidimo da postoje neki koji to nemaju, tek tada počinjemo zaista cijeniti ono što imamo.

Još jedna posljedica ljudske naravi koja neprestano teži za nečim jest naša tendencija tome da izazivamo prihvaćena pravila. Testiranje granica osobito je izraženo u periodima tranzicije (kod dvogodišnjaka koji prelaze iz faze nejačadi u fazu djetinjstva te kod tinejdžera koji prelaze iz adolescencije u odraslu dob). Iako je to neophodno za osobni rast, ignorirati neka pravila može se samo uz velik rizik. Generalno, četiri su vrste granica koje ljudi u svojoj potrazi za neovisnošću pokušavaju ignorirati. Oni tada trpe posljedice pobune protiv prirodnih ili moralnih granica, a njihova iskustva služe

kao lekcija drugima.

Prva grupa sastoji se od onih koji pokušavaju prkositi osnovnim prirodnim zakonima koji vladaju čovječanstvom. Primjer takvih ljudi su oni koji napuštaju zemlju riskirajući svoje živote ploveći morima. Izvan svog prirodnog okruženja, oni će početi cijeniti sigurnost i normalnost života na kopnu.

Drugu grupu čine oni koji se bune protiv zakona države. Državni zakoni pomažu regulirati zajednički život. Oni koji odbacuju takve zakone bijegom u pustinju (ili izvan granica države) ubrzo će naučiti cijeniti potrebu za redom i zakonom.

U trećoj skupini su oni koji ignoriraju smjernice vezane uz brigu za osobno zdravlje. Njihove želje i interesi nadjačavaju potrebu za time da brinu o svojim fizičkim potrebama. Tek kada se razbole počinju cijeniti važnost poštivanja zakona zdravlja i higijene.

Posljednju grupu čine oni koji, u svojoj pohlepi za potpunom slobod





(nastavak s 8. stranice) **Rav Kook: Cijeliti granice**

dom, odbijaju etičke zakone društva. Njihova djela postaju prijetnja ostalima u zajednici. Oni moraju biti zatvoreni kako bi ih se spriječilo u tome da nanose štetu drugima. Oni bi trebali shvatiti da je bolje imati ograničenu slobodu izvan zidova zatvora, nego je uopće nemati.

Te četiri skupine ljudi javno zahvaljuju – ako prežive svoju ludost! – i služe kao primjer drugima da valja poštivati prirodne, društvene, fizičke i moralne granice koje život čine mogućim.

Zabrana heileva

"Ne jedi salo (*heilev*) bika, ovce ili koze." (*Vajikra* 7,23)

Neki komentari (*Majmonides*, III, 48, *Sefer HaHinuh*, *micva* 147) objašnjavaju da Tora zabranjuje jedenje tih masti iz zdravstvenih razloga. No, ako je to istina, zašto je zabranjen samo *heilev* triju navedenih vrsta životinja?

Zanimljivo, nalazimo da se *micva kisuj ha-dam*, prekrivanja krvi nakon klanja, odnosi samo na divlje životinje i perad. Zašto Tora ne traži tu *micvu* za stoku, ovce i koze? Zašto se ove dvije *micve* koje su vezane uz pripremu košer mesa, odnose na potpuno različite skupine životinja?

Domaće i divlje životinje

Kada analiziramo razinu senzibiliteta koju čovjek mora imati kada uzima život životinje za hranu, moramo razlikovati dvije kategorije životinja. Prva kategorija sastoji se od životinja koje mi ne hranimo i ne



uzgajamo. To su divlje životinje koje lovimo i ubijamo. Sve ptice uključene su u tu kategoriju jer ih obično hvatamo u zamke. (Naravno, to je bilo više primjenjivo u vrijeme kada su kokoši i ostala perad bile puštene da slobodno lutaju okolo, a ne zatvorene u malim kavezima.)

Morali bismo se osjećati posramljenima kada se priklanjamu takvom okrutnom ponašanju. Stoga, kada ubijamo takve životinje i ptice, Tora nam zapovijeda da prekrijemo krv, kao znak našeg unutarnjeg srama zbog tako nemilosrdnog čina. "Ako čovjek... uhvati divlju životinju ili pticu koja se može jesti i ako prolije njenu krv, mora prekriti krv zemljom" (*Vajikra* 17,13).

Druga kategorija sastoji se od pripitomljenih životinja: stoke, ovaca i



koza. Mi brinemo o njima i hranimo ih kako bi od njih dobili mlijeko, vunu i pomoć u poslovima. Ne ubiti te životinje za hranu kada dosegnu stariju dob i više nisu toliko produktivne, zahtijeva profinjeniji osjećaj etičnosti. Vezano uz tu kategoriju životinja, koje postaju teret svojim vlasnicima kada dosegnu starost, Tora ne zahtijeva prekrivanje krvi nakon klanja. Mi ne moramo osjećati jednaku razinu srama kao kada oduzimamo život divlje životinje.

No, Tora za domaće životinje daje posebnu zabranu kako bi nas podsjetila da život smijemo uzeti samo zbog naših osnovnih potreba. To je svrha zabrane *heleva*. Dozvoljeno nam je zaklati te životinje zbog mesa, koje nam daje energiju i snagu, ali ne i zbog njihove masti. Ne bismo ih trebali ubiti zbog zadovoljstva jedenja njihovog masnog mesa koje spada u gastronomske užitke. Zabrana *heleva* naglašava da život smijemo oduzeti samo zbog temeljnih potreba.

Zašto Tora ne zabranjuje jedenje masti ptica i divljih životinja? Tog bismo se okrutnog čina trebali sramiti bez obzira na to je li naša namjera užitak ili potreba. Kada bi Tora činila razliku između njihovog mesa i njihove masti, to bi umanjilo moralni utjecaj pokrivanja njihove krvi, znak naše posramljenosti nad prolijevanjem krvi slobodne životinje, bez obzira na okolnosti. ■

Prevela Anja Grabar



(nastavak s 10. stranice) **Rabbi Berel Wein: Paraša Cav i Šabat Hagadol**

činilo zbog toga da se ponovo razmotre važni i prijeko potrebni zakoni i običaji u vezi pravilnog proslavljanja blagdana Pesaha. S vremenom je to predavanje preraslo u rabinsko prikazivanje umješnosti u talmudskim studijama i rabinskoj responsi. U današnjem naraštaju, posebno ovdje u Izraelu, ono je također postalo i prilika da rabin iznese svoje viđenje o trenutnim nacionalnim i političkim događanjima u Izraelu, te Židovskom svijetu uopće.

Midraš nas uči da svaki naraštaj ima propovjednike i predavače koji su mu potrebni. I u svakom naraštaju oni trebaju ispuniti potrebe svoje generacije i mjerodavno govoriti o konkretnim problemima tog vremena i mjesta. Ali nit koja povezuje sve ove generacije je *Šabat HaGadol*.

Ta nepokolebljiva odanost zamilima, zakonima i običajima šabata, ono je što daje oblik svim drugim raspravama o stvarima od Židovskog interesa. Sigurnost i kontinuitet Židova počiva na snazi odavanja počasti i držanju šabata.

Pesah, koji simbolizira naš uspješan nacionalni pothvat i konačnu pobjedu nad onima koji uvijek gledaju kako da nas unište, djeluje i jedino je moguć nakon što proživimo *Šabat Hagadol*. Ovo je tajna posebne veličine ovoga šabata.

Parša Cav češće se poklapa nego ne poklapa sa šabatom koji prethodi Pesahu - *Šabatom HaGadol*, "Velikim šabatom." Na prvi pogled se čini kao da ne postoji nikakva veza iz-

među *parše Cav*, *Šabat HaGadola* i Pesaha. Međutim, budući da judaizam ne priznaje slučajnosti u vezi Židovskog života, a svakako ne u vezi same Tore, ako dublje zađemo u *paršu* to nam može otkriti pozadinsku vezu između *Cav* i Pesaha.

Ja smatram da se ta pozadinska tema u *parši* nalazi u opisu u vezi posvećenja Aharona i njegovih sinova za svećenike i sluge B-ga i Izraela. Judaizam uči da sloboda znači odgovornost. Sloboda bez ograničenja ili svrhe je razorna anarhija. Čitava priča Tore u vezi izgradnje *Miškana* i ustanove za javno bogoslužje/zrtvovanje dolazi da bi istaknulo oslobođenim robovima iz Egipta njihove nove odgovornosti.

Rabini uvjerljivo i ispravno definiraju slobodu pojmovima obaveza i učenja Tore, nasuprot navodne slobode hedonizma. Posvećenje Aharona i njegovih sinova, koje se poklopilo s posvećenjem i namjenom samog *Miškana*, postavilo je pred Židovski narod zahtjev zajedničkog bogoslužjenja i nacionalnog jedinstva.

Pogledajte na slobodarske pokrete koji su se podigli na Bliskom istoku proteklih nekoliko godina, i kaos i smrt desataka tisuća ljudi koji su uslijedili njihovom pojavom. Nemoćnost stvaranja jedinstva, razvijanja moralnih i opipljivih nacionalnih ciljeva poruga je svim htijenjima pozitivne slobode. Bez Aharona i *Miškana* obećanje o slobodi koje daje Pesah ostalo bi trajno neispunjeno.

Dio pouke Velikog šabata je to da

je bez šabata Židovska sloboda samo iluzija. Šabat je istinski simbol slobode. Odsustvo svakodnevnih tjednih aktivnosti, osjećaj obitelji i prijateljstva, i zadovoljstva koje šabat stvara sve to zajedno stvara viziju istinske slobode koja je dostižna i koja je stvarna.

Veliki šabat koji prethodi Pesahu daje mu njegov pravi smisao i obljetnicu naše slobode od Egipatskog ropstva smješta u svetu perspektivu. Sloboda da bismo naporno radili po čitave dane, svakog dana u tjednu, samo je drugi oblik ropstva. Kada subota izgleda poput utorka, samo još napornije, budući da nema škole i da je breme razvoženja djece i želje da se "dobro provedemo" još veće, tada to ni izdaleka ne može biti povezano s istinskom slobodom.

U stvarnosti, svaki je šabat Veliki šabat, a šabat koji prethodi Pesahu samo je još više takav. *Šabat Hagadol* predstavlja čudo koje je blagoslovilo naše praoce u Egiptu kada su uzeli pashalno janje, a egipćani se tome nisu usprotivili. No istinsko i konačno čudo *šabat Hagadola* je sam šabat. On je očuvao Židovski narod tijekom stoljeća nasuprot nebrojenih nejednakosti i kušnji. Tek kada shvatimo svoju slobodu mi smo u stanju na pravi način cijeniti i odati počast šabatu - *Šabat Hagadolu*, velikom šabatu kojega sada obilježavamo tako radosno i sa zahvalnošću.

Šabat šalom ■

Pesah kašer v'sameah



Rabbi Yissocher Frand:

Različite generacije – različiti izazovi

Prvi Raši u ovoj tjeđnoj *parši* citira (u ime Toras Kohanim) učenje koje kaže da riječ *cav* (zapovijed) podrazumijeva *ziruz* (ohrabrenje i poticaj u najjačem mogućem smislu) za taj određeni trenutak te za buduće generacije. Raši dalje citira Tana Rav Shimona koji uči da u situacijama koje uključuju gubitak (trošak) novca, Tora mora osobito potaknuti ljude na djelovanje.

Međutim, možemo postaviti pitanje, koja vrsta gubitka novca (*hisaron kis*) je ovdje bila prisutna iz Aronove perspektive? Nakon svega, Aronu je dana ta zapovijed, a *micva* ga u osnovi nije koštala ništa. Ljudi su donosili svoje žrtve Aronu u *Beis HaMikdaš*. Njega to nije koštalo ništa!

Rav Jaakov Kamenetsky daje zanimljivu ideju. Aron je bio ljubitelj mira i težio je ka njemu. On je imao poseban odnos sa narodom Izraela koji je nadilazio čak i onaj njegovog brata Mošea. Razina oplakivanja koja je bila prisutna kada je Aron umro uključivala je "cijelu kuću

Izraelovu" (Bamidbar 20,29). Nije mu bilo ravnoga u pogledu toga koliko ga je narod volio.

Rav Jaakov sugerira da je zbog Aronovog velikog suosjećanja za židovski narod, njemu osobno bilo teško gledati kako Židovi troše novac na svoje žrtve (koje su bile u cijelosti spaljene). To je osobito vrijedilo za "*ola kec haMizbeah*". To je bio poseban fond koji je garantirao da će žrtve neprestano gorjeti na žrtveniku tijekom dana (čak i kada nije bilo obveznih ili drugih dobrovoljnih osobnih žrtava koje su se prinosile). Aronov odnos sa ljudima bio je takav da se osjećao loše zbog njihovih troškova (*hisaron kis*).

Rav Shimon Schwab ima drugačiji pristup. On povezuje početak i kraj Rašija na ovaj stih (*Vajikra* 6,2). Nakon povezivanja riječi *cav* sa ohrabrenjem (*ziruz*), Raši komentira da je to bila zapovijed "za sada i za buduće generacije" (*m'jad u l'doros*). Tek tada Raši uvodi ideju da je najvažnije dati poticaj (*ziruz*) kada je uključen trošak novca (*hisaron kis*).

Rav Schwab ističe da svaka generacija ima različite probleme i izazove. Svaki period ima svoje kušnje. U periodu prvog Hrama, problem nije bio u tome što su ljudi bili škrti. Problem je bio u tome što su žrtve prinosili bez da razumiju njihov smisao.

Donošenje žrtava trebalo je predstavljati točku preokreta u čovjekovom životu. Čovjek je trebao zamisliti svoju vlastitu krv koja se škropi po žrtveniku i svoje vlastito tijelo kako tamo izgara. To je trebao biti trenutak inspiracije i divljenja. Nažalost, kako je vrijeme prolazilo, dogodilo se da su ljudi počeli donositi žrtve u Hram na način da su ih dali svećeniku i rekli mu da ih on prinese. To je postala samo jedna od obaveza. Trošenje novca na žrtve postalo je samo prazna gesta. Kao što piše prorok Ješaja (1,11) "Što će mi mnoštvo vaših žrtava? Hašem kaže, 'Sit sam žrtava paljenica i sala ugojenih životinja; ne želim krv junaca, jaganjaca i jaraca.'" Žrtve su bile prinošene na toliko neduhovan način da se B-g žalio na njih i rekao da takve žrtve ne želi.

To su bile skupocene žrtve, nimalo oskudne – mast ugojene stoke – no B-g ih je odbacio. Hašem mnogo više voli kada prinesemo manje skupocene žrtve u koje unesemo svoje srce, nego kada donosimo velike skupe žrtve kao praznu gestu. To je bio problem tijekom razdoblja prvog Hrama.

U razdoblju drugog Hrama, ironično, slučaj je bio obrnut. Kako vidimo iz proroka Malahije, problem je bio što su ljudi u Hramu prinosili neprikladne životinje. Stav je bio, poput onog kojeg često čujemo danas, "glavna je stvar biti Židov u srcu". Ljudi su tvrdili da Hašemu ništa ne znači to koliko je





(nastavak s 12. stranice) **Rabbi Vissocher Frand: Različite generacije – različiti izazovi**

koštala životinja za žrtvu. "Koga briga? Sve dok imam židovsko srce! Žrtva je žrtva!"

Prorok je morao ukoriti narod zbog toga: "Na moj žrtvenik prinosite nečist hljeb i još pitate, 'Čime smo Ti to omrznuili?' Time što govorite, 'Stol B-žji vrijedan je prezira.' I kad na žrtvu prinosite slijepu životinju, kažete: 'Nije to ništa loše.' I kad prinosite hromu ili bolesnu životinju, kažete: 'Nije to ništa loše.' Donesi ju svom namjesniku: Hoćeš li mu time ugoditi i hoće li ti iskazati naklonost?, kaže Hašem, Gospod nad Vojskama." (Malahija 1,7-8)

I taj je stav također bio pogrešan. Oba faktora su potrebna. Čovjeku je potrebna namjera (*kavana*), ali mu je također potrebno i objektivno djelovanje (*l'maase*) – čovjek također treba pomno slijediti pravila žrtve.

To je ono što Raši misli kada kaže da riječ *cav* podrazumijeva ohrabrenje i poticaj za sadašnji trenutak, ali i za buduće generacije. Doći će vrijeme u židovskoj povijesti kada će ljudi postati labavi u pogledu kvalitete žrtava koje prinosi jer će to biti udarac za njihov džep. Zato stih kaže '*cav*' – snažno ih ohrabruje i potiče. To će ih koštati novaca, no to je cijena židovstva.

Zašto se žrtva zahvalnica smije jesti samo jedan dan?

Kasnije u *parši*, učimo detalje o raznim žrtvama. Jedna od žrtava je *korban toda* (žrtva zahvalnica): „Ovo je zakon za žrtvu zahvalnu koja će se prinositi G-spodu: ako je netko prinosi kao izraz zahvalnosti, onda neka zajedno sa žrtvom zahvalnom prinese beskvasne hljebove zamiješene s uljem, beskvasne pogače premazane uljem i hljebove napravljene od finog brašna zamiješenog s uljem... Meso žrtava zahvalnih koje

prinosi kao žrtvu zahvalnicu mora se pojesti u dan kada je prinošeno..." (Vajikra 7,11-15).

Kada je čovjek bio bolestan, zatočen ili u smrtnoj opasnosti, a izbavio se iz toga, on je trebao donijeti "žrtvu zahvalnicu". Ta se žrtva sastojala od 40 kruhova – *lahmej toda*. Žrtva zahvalnica je vrsta pomirbene žrtve (*korban šelamim*). Međutim, ona izlazi van normalnog protokola pomirbene žrtve. Standardna pomirbena žrtva može se jesti tijekom dva dana (uključujući i noć). Žrtva zahvalnica je iznimka od tog pravila. Ona se mora pojesti u dan kad je prinesena.

To može biti vrlo teško. Ako čovjek prinese žrtvu kasno tog dana, možda će imati samo nekoliko sati ili nekoliko minuta da pojede čitavu žrtvu i sve hljebove koji idu uz nju! Zašto je to tako?

Netziv daje divan odgovor. Kada se čovjek nađe sa tolikom količinom hrane koju treba pojesti u tako kratkom vremenu, samo je jedan način da riješi tu situaciju – mora napraviti zabavu! Mora pozvati svog brata i svog šogora i svog susjeda i susjedovog susjeda kako bi mu oni pomogli pojesti svu tu hranu.

Zahvalnost, objašnjava on, zahtijeva publicitet. Kada je riječ o žrtvi zahvalnici, što više ljudi, to bolje. Unatoč pravilu judaizma koje traži da "hodamo ponizno sa B-gom" (*Miha* 6,8) – da činimo micve bez fanfara i u privatnosti – kada je u pitanju zahvalnost, moramo pozvati što je moguće više ljudi da budu dio te žrtve.

Tora je stoga napravila koncept u kojem se žrtva zahvalnica mora dijeliti sa drugima. Koristeći tu ideju, Netziv daje krasan uvid u stih iz Halela: "Tebi ću prinijeti žrtve zahvalnice i zazvat ću Ime G-spo-

dnje. Ispunit ću zavjete svoje B-gu pred cijelim narodom Njegovim, u dvorištima Doma G-spodnjeg, usred Jeruzalema." (*Tehilim* 116,17-19). Zavjet (*korban toda*) moram ispuniti, ali to će biti u prisutnosti cijelog naroda! On se prinosi u privatnosti, u dvorištima B-žjeg Doma, ali se jede usred Jeruzalema tako da svi znaju za moj izraz zahvalnosti Svemogućem.

Netziv ističe i to da postoji još jedna žrtva koja se jede samo tijekom jednog dana, a to je *korban Pesah* (*janje za Pesah*). I u tom slučaju imamo naglasak na pozivanju ljudi da nam se pridruže u našoj Pashalnoj žrtvi. *Korban Pesah* je također vrsta žrtve zahvalnice. Mi javno zahvaljujemo Svemogućem što nas je izveo iz Egipta. Ne dozvoljavamo "ostatke" poput toga da ljudi jedu sendviče sa janjetinom danima nakon 14.-og nisana. Ne. Sve mora biti završeno tu večer. Na taj način ljudi nemaju izbora doli pozvati mnoge druge da s njima dijele janje te da zajedno šire riječ o B-žjoj dobroti.

Hiduše HaRim pita isto pitanje kao i Netziv: Zašto se žrtva zahvalnica jede samo jedan dan? On daje drugačiji, ali ne manje lijep odgovor.

Hidušej HaRim objašnjava da se žrtva zahvalnica jede samo jedan dan jer se ta žrtva donosi kao rezultat čuda koje je Svemogući učinio za osobu. Jučerašnje čudo je jučerašnje čudo. Danas je drugačiji dan koji dolazi sa svojim čudima. "I za Tvoja čuda koja nas prate **svaki dan**" (iz odjeljka *Modim*, iz *Amide*). Ne želimo slaviti jučerašnja čuda danas jer danas je dan novih čuda. Stoga, budući da *korban toda* predstavlja današnje čudo, žrtva zahvalnica mora biti dovršena danas. ■

Prevela Anja Grabar



Rabbi Shaul Rosenblatt:

Budi ljubav, daruj ljubav

Ovotjedni odjeljak još jednom govori o Svetištu – putujućem Hramu. U odjeljak je uključena i povijest prikupljanja donacija za izgradnju Svetišta. Previše novca je donirano. Prvi i posljednji puta u židovskoj povijesti, volonteri su morali tražiti od ljudi da prestanu davati. Još uvijek čekam taj dan u Tikunu.

Postoje vremena kada čitam Bibliju i pitam se je li Richard Dawkins u pravu kada kaže: "Imaju li ljudi koji Bibliju uzimaju kao moralni autoritet najmanjeg pojma o tome što u njoj zapravo piše?" Zapravo, ponekad gledam ono što ISIS čini u Siriji, Libiji... i čitam Bibliju, i mogu reći da površno gledano nema neke velike razlike među njima. Konkretni primjer u ovotjednoj *parši* jest kazna kamenovanja za onoga tko prekrši šabat.

Nedavno sam o tome raspravljao sa kolegom i imam neke nove uvide sa svoje strane.

To je izazovan i vrlo važan predmet pa mu stoga želim posvetiti dva svoja *davara* jer mi se čini da će mi trebati ponešto više prostora za njega.

Za početak, želim postaviti svoj intelektualni scenarij koji okružuje Toru kao perspektivu za ono što ću govoriti.

Nakon rigoroznih propitkivanja informacija, ja osobno ne vidim

drugi mogući zaključak osim toga da je B-g autor Tore. Vjerujem da su dokazi za to neoborivi. Do tog zaključka došao sam kada mi je bilo 18 go-dina. Nakon nečega što bismo mogli nazvati "krizom vjere" u mojim ranim tridesetima, tražio sam alternativno objašnjenje, no još uvijek sam jedino taj zaključak morao priznati kao istinu od koje je nemoguće pobjeći.



To je moje viđenje i početna točka za judaizam. Ta je točka važna jer je ona ključ mog pristupa svim, na prvi pogled nelogičnim ili proturječnim, riječima Tore. Tora koja se čini nemoralnom za mene ima dva moguća objašnjenja. Ili je moj pogled na svijet ispravan i Tora je u

krivu. Ili, ja imam još mnogo toga za naučiti o svijetu za koji mislim da ga poznajem i Tora mi nudi mudrost koja je dublja od moje sadašnje razine uvida.

Da nisam uvjeren u to da je B-g autor Tore, vjerojatno bih pošao za prvom opcijom budući da je jednostavnija i ugodnija. Međutim, s obzirom na moje stajalište o B-žjem autorstvu Tore, moram poći za drugom opcijom. No, ima nešto što je vrlo zanimljivo. Gotovo nepromjenljivo, kada god strpljivo kopam dublje otvorenog uma, nalazim nevjerojatnu mudrost u stvarima koje su mi na početku djelovale besmislenima. Zato je činjenica da se Tora ponekad čini nemoralnom za mene uvijek točka od koje kreće učenje. I, čak i onda kada još uvijek ne shvaćam, vjerujem da je u tom slučaju zlato samo sakriveno malo dublje i kad budem spreman da ga iskopam, otkrit ću ga.

Kao što sam rekao, za mene to nije samo hipoteza, već model djelovanja kojim se vodim već preko 30 godina.

S time na umu, sljedećeg tjedna bavit ćemo se problemom naizgled brutalne smrtno kazne kamenovanja za naizgled neškodljiv grijeh paljenja vatre na šabat.

Šabat šalom ■

Prevela Anja Grabar



Rabbi Shlomo Riskin:

Šaljem vam proroka Eljahua

Šabat prije Pesaha naziva se "Veliki Šabat" (Šabat Hagadol) prema posljednjem stihu čitanja iz proroka (haftare) za taj dan: "Evo, šaljem vam proroka Eljahua prije dolaska velikog i strašnog dana G-spodnjeg" - dana Iskupljenja (*Malahija 3,23*). Svakako je logično da se Eljahu, glasnik izbavljenja, pojavio prije Pesaha, "vremena naše slobode" i iskupljenja iz egipatskog ropstva.

Ali kakav tip čovjeka je Eljahu koji će biti "glasnik dobrih vijesti, spasenja i utjehe" (prema *Blagoslovu nakon jela*)? Biblijski Eljahu je bio fanatik koji je pobio 450 Baalovih proroka nakon nadmetanja na gori Karmel i izazvao B-ga da kazni Izraelce jer su odbacili Njegov savez i dopustili Jezebeli da pobije proroke G-spodnje (1. *Kraljevima 19,10*). No, na neki način u talmudskoj i narodnoj tradiciji, Eljahu se pretvara u benignu, djedovsku figuru koja pije iz posebne čaše za svakim stolom na Sederu, blagosilja svako novorođeno muško dijete svojim prisustvom na njegovom obrezivanju i često se pojavljuje kao *deus ex machina* da podučiti važne lekcije i spasi živote ljudi u kritičnim trenucima.

Kada, zašto i kako točno je ovaj vatreni fanatik postao uvaženi mudrac? Pogledajmo ponovo biblijski tekst i vjerujem da ćemo otkriti dinamiku procesa.

Eljahu živi u Izraelu pod idolopokloničkom monarhijom Ahaba i Jezebel, Baalovih poklonika koji su ubijali G-spodnje proroke. Gnjev B-ži se iskazao u obliku suše koja je izazvala pustoš u zemlji. Eljahu organizira spektakl u stilu Stevena Spielberga: On uvjeri kralja Ahaba da sazove sve Izraelce u podnožje planine Karmel, gdje će 450-orici Baalovih proroka da odaberu bika. Eljahu uzima drugog bika, i obje životinje budu rasječene na polutke i položene na žrtvenik bez vatre - jedan je žrtvenik za B-ga, a drugi za Baala. Pobjednik će biti onaj čiji žrtvenik bude blagoslovljen vatrom s nebesa.

Nakon pola dana besplodnih mo-

litvi, vraćanja i orgijastičkog samozljeđivanja Baalovih proroka, Eljahu svoju žrtvu natopi vodom, a zatim zazove B-ga. Vatra se spusti s neba i proguta njegovu žrtvu zajedno sa drvima, kamenjem, vodom i zemljom. Izraelci uzviču: "G-spod! On je B-g!"

Tada Eljahu pobije 450 Baalovih proroka, navuku se oblaci i spusti se jaka kiša. Eljahu je oduševljen sve dok ne primi poruku od kraljice Jezebele koja se zavjetuje: "sutra u ovo doba učinit ću da tvoja duša bude poput njihovih duša."

Eljahu je šokiran time što se ona nije pokajala ili tražila oprost za svoje idolopoklonstvo. Ipak, on također razumije oštroumnost njezinih riječi. Nakon 24 sata, ona će ga ubiti! Zašto ne odmah? Jer će Izraelcima trebati samo 24 sata da zaborave na to čudo. Nakon samo jednog dana Izraelci će zaboraviti na B-ga i dozvolit će opakoj kraljici da uništi Njegovog jedinog preostalog proroka.

Eljahu pobjegne u Beeršebu i moli B-ga da uzme njegovu dušu. Jedan anđeo ga opskrbi hranom i šalje ga na 40-dnevno putovanje do gore Sinaj. Kad stigne tamo, B-g ga pita zašto je došao, a on odgovara: "Bio sam fanatik, da, fanatik za G-spoda B-ga nad Vojskama, jer su Izraelci napustili tvoj savez; uništili su tvoje žrtvenike, pobili su tvoje proroke, a sada i meni žele oduzeti život, meni koji sam sada jedini ostao" (1. *Kraljevima 19,10*).

Eljahu shvaća da se, unatoč velikom čudu koje je učinio na gori Karmel, nitko nije pokajao, ništa se nije promijenilo i njegov je život u opasnosti.

B-g tada šalje Eljahuu viziju: jak, snažan vjetar, ali G-spod nije u vjetru; potres, ali G-spod nije u potresu; požar, ali G-spod nije u požaru. A nakon požara dolazi miran, tihi zvuk - glas G-spada.

B-g govori Svom proroku da na duge staze ljudi nisu impresionirani

čudesima koja su se dogodila na gori, bilo to na gori Sinaj, ili brdu Karmel - i da stroge kazne neće natjerati Izraelce na poslušnost. Nakon prve objave na Sinaju, klanjali su se Zlatnom teletu, a nakon objave na brdu Karmel nisu se pokajali zbog svog idolopoklonstva, usprkos svojim povicima "G-spod! On je B-g!"

Izraelce će potaknuti tek ono što nauče iz druge B-žje objave na Sinaju - uvidom u Njegovu B-žansku bit kojeg je On podijelio s Mojsijem, s mirnim, tihim glasom dobrote i razumijevanja B-ga ljubavi i praštanja (*Izlazak 34,6-8*).

A upravo to kaže Malahija na kraju svog proročanstva. Postoji mogućnost da će "kraj dana" biti "strašan" i strašan, ispunjen ratom, razaranjem i golim preživljavanjem vjernog ostatka; ali najpoželjnija mogućnost je da kraj dana dođe kao rezultat nacionalnog pokajanja zbog ignoriranja B-žjeg glasa i povratka Izraela našem nebeskom Ocu s ljubavlju i zahvalnosti, a ne iz straha. Eljahu mora "obratiti srca roditelja svojoj djeci, i srca djece svojim roditeljima" s mirnim, tihim glasom bezuvjetne ljubavi. B-g ne želi na kraju dana "udariti zemlju potpunim uništenjem" (*Malahija 3,24*).

Rabini Midraša idu korak dalje. B-g uči Eljahua da je prorok želio kazniti Izrael samo zato što ih je jako pogrešno procijenio kada je rekao: "Odbacili su Tvoj Savez." Eljahu će biti "uzet na nebo" (2. *Kraljevima 2,11-12*), no on će morati putovati između neba i zemlje, on će prisustvovati svakom Sederu na Pesah gdje Židovi slave B-žje obećanje o iskupljenju i biti prisutan na svakom obrezivanju, gdje Židovi pokazuju svoju spremnost da proliju krv zbog Saveza. Prorok će preobraziti svoj narod ne kroz osuđivanje (ili pogrešno prosuđivanje), već kroz ljubav prema njemu, jedva čujnim šapatom bezuvjetne ljubavi našeg Oca.

Šabat šalom. ■

Prevela Tamar Buchwald



Breslov Research Institute:

Ne možemo dopustiti da se vatra ugasi

... vatru na žrtveniku ćete rasplamsati s [ostatkom od žrtava] ... on će ukloniti pepeo paljenice koja je izgorjela ... neka [je] odnese na ritualno čisto mjesto izvan tabora. Vatru žrtvenika ćete rasplamsati... Svakog jutra kohen će je razbuktati ... Na taj će način vatra stalno gorjeti na žrtveniku; neće se gasiti (Lev 6,2-6).

Svi mi imamo jedan vrlo ljudski problem: početni entuzijazam nestane. To nije loša stvar kada je u pitanju partija poker, ali za Židova koji je ozbiljan u pogledu svog Židovstva, to je rizik. Čak niti mi, sveti koliko jesmo, ne možemo u bocu uloviti munju. No, ima rješenja.

Većina od nas zaboravlja da mi služimo kao *kohanim* (svećenici) u B-žjem hramu. Istina je da je Hram, *Beit HaMikdaš*, srušen, i da možda niste niti potomak *kohena* koji su tamo služili (ili uvjete ne ispunjavate na neki drugi način), ali ipak, vi jeste *kohen* (vidi *Izlazak 19,6*) u hramu koji se zove svijet (*Zohar*, na više mjesta). Dio posla *kohena* je da održi vatru na žrtveniku tako da

gori cijelo vrijeme. To podrazumijeva uklanjanje pepela i paljenje vatre iznova svakog jutra ili, u našoj situaciji, koliko god je to često potrebno.

Odakle dolazi žar vatre, inspiracija? Gibanje stvara toplinu, misao stvara pokret. Sveta misao stvara sveti pokret. Da bi vatra gorjela u našem srcu, mi moramo zadržati svoj um redovito angažiran u učenju Tore.

Nema roka isteka za informacije, vjeru, svetost ili bilo što, što smo stekli svojim učenjem Tore. Pa čak i nakon što njegova inspiracija izgori i pretvori se u "pepeo", mi iskoristimo taj žar da razgorimo novi krug nadahnutog, nadahnjujućeg učenja Tore. Nakon toga, gomila pepela koja se nakupila na žrtveniku tretira se s velikim poštovanjem. Umjesto da je bez puno ceremonije bacimo, mi se potrudimo da je odnesemo na "ritualno čisto mjesto." To je jednostavno značenje.

Hebrejska riječ za pepeo, *dešen*, znači također i bogato, masno i uz-

višeno. Na dubljoj razini, "pepeo" toliko obiluje svetošću da ga moramo uzdići na višu razinu "izvan tabora" i sfere svakodnevnog života, na dimenziju koja je potpuno čista, neokaljana hirovima tjelesnog.

Rebe Nachman podučava da nije dobro biti star, da niti u jednom trenutku ne možemo dopustiti da se vatra ugasi. Moramo održati naš početni entuzijazam, a la Rebe Reb Zusha, tako da on prožme čitavo naše Židovstvo. Naše učenje Tore je neophodno, to je rješenje koje će sigurno pomoći.

A tako će pomoći i ovo drugo rješenje: uključivanje u učenje i put Rebe Nahmana. Kao što je Rebe rekao, "Moja će vatra gorjeti zauvijek. Ona nikada neće biti ugašena. Ona će gorjeti sve dok Mašijah ne dođe" - neka bi to bilo brzo i uskoro, i za našega života. Amen.

agutn Shabbos!

Šabat šalom! ■

Prevela Tamar Buchwald





Rabbi Daniel Travis:

Ciljevi i sredstva

"Otiđi do stada i uzmi dva probrana kozleta ..." (Berešit 27,9)

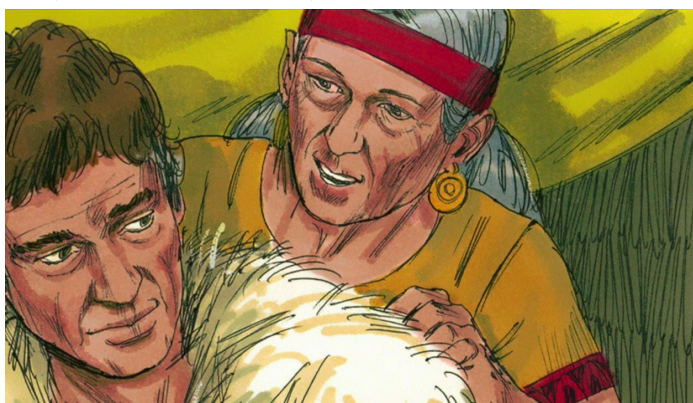
U ovom stihu Rivka je zapovjedila Jakovu da uzme koze koje su joj pripadale. Kao dio njezina bračnog ugovora, Rivka je imala pravo da svaki dan uzme dvije životinje iz Jichakova stada. Tako da kozlići koje je ona pripremila Jakovu da ih odnese Jichaku nisu bili ukradena imovina. Sasvim smo svjesni da je budućnost Židovskog naroda ovisila o tome da Jakov primi Jichakove blagoslove; nadalje, Rivka je kroz svoj dar proroštva razumjela da je Jakov taj koji treba primiti blagoslove, a ne Esav. Ipak, znala je da joj to ne daje dozvolu da prekrši zabranu krađe. Bez obzira na to koliko je vrijedan nečiji cilj, on ne opravdava pribjegavanje krađi.

Iako su praoci i pramajke držali Toru, ona je za njih bila dobrovoljna, i oni su mogu postupati protivno zakonima Tore, ako su vidjeli potrebu za time. Očevidan primjer za to je činjenica da je Jakov oženio dvije sestre, iako Tora to zabranjuje. Budući da zakoni Tore u to vrijeme još nisu postali obvezni, Jakovu je bilo dozvoljeno da oženi obadvije

sestre, i Leu i Rahel. Ipak, to nije bio slučaj u pogledu krađe; "dobar razlog" nikoga nije oslobodio bilo od zabrane krađe, budući da ljudska logika primorava na tu zabranu. B-g očekuje da ljudi znaju da nitko nema pravo dirnuti ništa što mu ne pripada. Stoga nije bilo opravdanja za krađu, iako Tora još nije bila dana.

Onaj tko pobjedi snažnu potrebu da krši zapovijedi Tore, i umjesto toga provodi B-žju volju, dobiva veću nagradu za svoj trud od nekoga tko čuva zapovijedi, a pri tome nema potrebu da radi drugačije. Čovjek ne bi trebao reći da ne jede mlijeko s mesom zato jer mu je to odbojno, već bi trebao reći da bi on to volio jesti, ali Tora to zabranjuje. Hvalevrijedno je imati želju jesti mlijeko i meso zajedno, pa prevladati tu želju, no to nije slučaj kada je u pitanju krađa i drugi grijesi koji bi mogli nanijeti štetu drugima, jer je logično da se nitko ne bi trebao baviti takvim stvarima. Netko tko želi ukrasti imovinu drugih treba učiniti sve što je u njegovoj moći da iskorijeni taj osjećaj iz svog srca. ■

Prevela Tamar Buchwald





Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: CAV

Parša (priča) Cav - Šabat HaGadol, je druga parša nove knjige - Levitskog zakonika i uvijek dolazi u proljeće. Zašto je to najbolje vrijeme za čišćenje i pročišćavanje?

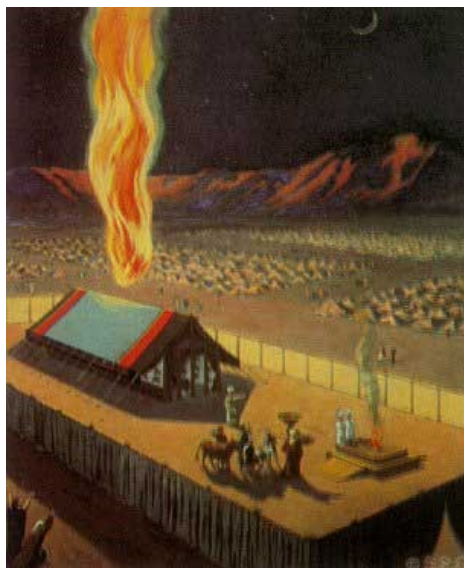
Prošlotjedna paraša (odjeljak Tore, priča) imala je poruku da se knjiga *Vajikra* (Levitski zakonik) uglavnom bavi žrtvama u Hramu (*korbanot*) koje simboliziraju alate za približavanje (*lekarev*) Stvoritelju.

Ovaj tjedan paraša "Cav" počinje riječima: "G-spod reče Mojsiju: Daj Aharonu i njegovim sinovima ovu naredbu ..." i Zohar objašnjava da "ne postoji zapovijed, nego samo štovanje idola (*avoda zara*)". Znači, kad god na bilo što reagiramo i kada postupamo kao da se ravnamo po zapovijedi, to je štovanje idola. Idolopoklonstvo se može definirati kao davanje kontrole nad našim životom, našom vezom s vlastitom dušom i sa Svjetlom nečemu što je izvan nas. Zašto?

Glavna je svrha stvaranja bila podijeliti blaženstvo i dobrotu sa stvorenim bićima, s nama. Međutim, mi smo odlučili da svu tu dobrotu ne primimo pasivno; mi smo ju htjeli zaraditi kroz svoj vlastiti rad i trud. Odlučili smo da i mi želimo biti stvaratelji, i time smo dobili moć slobodne volje, s kojom je došla sposobnost da kontroliramo svoju sudbinu. Stoga, kad god izgubimo kontrolu nad svojim životom, svojim osjećajima i mislima, mi se nalazimo u stanju idolopoklonstva.



Zbog toga je naš cilj da budemo u stanju ravnoteže. Zohar objašnjava da se sveto bogoslužje u Hramu zasnivalo na tri sile: *kohenu*, *levitima* i *Izraelu* - inicijali su *KLI* (כלי - "posuda"), a da bi "posuda" bila savršena i cijela, kako bi mogla u sebe prihvatiti sve obilje stvarjenja, ona mora sadržavati te tri sile: "*kohen*" je sila desne kolone - davanje i dijeljenje; "*Levi*" je sila lijeve kolone - želja za primanjem (to je sila *dina* - presude); "*Izrael*" je središnja kolona - sila ravnoteže.



Paraša nam govori da je uloga *kohena* da osigura da "... vatra mora stalno gorjeti na žrtveniku". Komentatori pitaju kako to da se *kohen* koji simbolizira desnu kolonu mora nositi s vatrom koja simbolizira lijevu kolonu? No, očito postoje dvije vrste vatre (na hebrejskom *eš*): *eš zara* (vatra štovanja idola) i *eš kodeš* (vatra svetog bogoslužja). Kad god nas kontrolira moć *dina*, dok proživljavamo ljutnju, frustraciju, depresiju, itsl. tada znamo da u nama gori *eš zara*, koja nas uništava i razara. Ovu se vatru može jedino savladati *eš kodešom*. Ako u nama stalno gori zapaljeni *eš kodeš*, vatra da činimo dobro, za našeg bližnjega, ta će vrsta vatre prevladati i ukloniti ovu *eš zara*. Mi u sebi moramo probuditi vječnu vatru i na sebe gledati kao na žrtvenik na kojem neprestano gore žrtve. Ovaj unutarnji ushit pomoći će nam da svladamo *eš zara* koja je u nama i dovest će nas bliže Stvoritelju. ■

Prevela Tamar Buchwald



Biseri hasidske mudrosti

Čemu služe problemi?

Jednom se veliki *cadik* iznenada obrati svojem *hasidu*:

"Ja znam o čemu si razmišljao za vrijeme današnje molitve. Prvo si tražio Stvoritelja da ti početkom godine da novac koji moraš zaraditi da bi preživio, kako te posao ne bi ometao u molitvi i učenju.

Onda si shvatio da, ako bi odjednom dobio godišnju zaradu, sigurno bi se upustio u još veći posao, a to bi ti onda oduzimalo još više vremena. Zatim si molio da dobiješ pola zarade dva puta godišnje.

Kasnije ti se i to učinilo nesigurnim, pa si zamolio mjesečne isplate. Tako bi se mogao, neometan svjetovnim problemima, posvetiti samo učenju i molitvi."

Hasid je zanijemio od iznenađenja.

"Ali, zašto ti uopće misliš da su neke potrebne tvoje molitve i učenje," nastavi *cadik*. "Možda Stvoritelj upravo želi da se ti prvo uhvatiš u koštac sa trenutačnim životnim problemima, pa ćeš onda uspješno učiti i moliti." ■

Jedan od naših osnovnih principa je "Voli bližnjega kao što voliš sebe." Kako je to moguće – ne volimo li mi sebe više od ičega drugog? Odgovor leži u činjenici da prava, nesebična ljubav ne dolazi iz tijela, već iz duše. Ljubav je prevlast duha nad materijom. Prema definiciji materijalizma, dva objekta ne mogu zauzeti isti prostor u isto vrijeme. Ali duša nadilazi prostor i vrijeme, ona isto tako nadilazi narcizam, omogućavajući nam da istinski dijelimo sebe s drugom osobom.

Mudrac Hilel kaže, "Ne čini drugome ono što ne želiš da učine tebi. To je cijela Tora, a ostatak je komentar." Mudrost B-ga je usmjerena prema jednom cilju: da nas nauči kako da volimo, da prerastemo naše materijalne granice i dođemo do duhovnijeg okruženja. Takvo je putovanje moguće jedino uz pomoć duše, a ljubav je jezik koji moramo naučiti na tom putu. Ljubav je način na koji razgovaramo s B-gom. Kad pogledate u nečije oči i volite tu osobu, vi transcendirate fizički svijet i povezujete se s B-gom. ■

O trenutka kada sam istinski počeo služiti
svom Stvoritelju,
nisam pokušao steći ništa,
već samo uzeti ono što mi je On dao.
Upravo zato što je zjenica oka tamna,
ona tako dobro upija svaku zraku svjetla.

R. Pinhas iz Koreca ■

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević



Rabbi dr. Abraham J Twerski:

Učinkovit život

Učinkovito roditeljstvo

Suočavanje sa današnjim izazovima

Naša najveća odgovornost je *roditeljstvo*. B-g nam daje dijete puno potencijala i mi imamo veliku odgovornost da tom djetetu omogućimo da postane najbolje što on/ona može biti.

Mnogi ljudi uzimaju roditeljstvo zdravo za gotovo, ne shvaćajući da je to najosjetljiviji i najdelikatniji izazov, bez mnogo prostora za pogreške. Na sreću, većina djece je otporna i fleksibilna te odrasta u zdrave ljude *unatoč* svojim roditeljima, a ne *zbog* njih.

Ali nisu svi te sreće. Mnoga djeca trpe emocionalne poteškoće jer njihovi roditelji nisu uvijek bavili idealne tehnike roditeljstva.

Ako biste trebali liječnika, ne biste otišli onome tko nema nikakvo medicinsko obrazovanje, već misli da zna što treba učiniti za određenu bolest. Željeli biste liječnika koji je prošao medicinsku obuku i često biste tražili najboljeg dostupnog specijalistu.

Mi se ne rađamo kao liječnici, i ne rađamo se kao eksperti u roditeljstvu. Zašto mislimo da možemo podizati djecu bez obuke?

Reći ćete, "Roditeljstvo postoji oduvijek. Moji roditelji, moji *bubis* i *zeidis* podizali su svoju djecu bez specijalnog obrazovanja. Zašto sada odjednom trebamo obuku?" Prije svega, budite potpuno iskreni sami sa sobom. Postoje li stvari koje su vaši roditelji radili odgajajući vas, a za koje biste željeli da su ih radili drugačije? Siguran sam da su oni smatrali da čine najbolje.

Vaši *bubis* i *zeidis* živjeli su u drugačijem svijetu. U njihovom svijetu, djeca nisu dolazila u školu sa pišto-



ljima. Većina djece nije bila suočena s izazovom uzimanja ilegalnih supstanci. Svijet nije bio prepun prizora nasilja koji su uvedeni u dnevne boravke. Sadržaji koje bi svako pristojno ljudsko biće ocijenilo užasnim sada su lako dostupni. Mi pokušavamo našu djecu zaštititi od takvih utjecaja, ali nemojmo se zavaravati. Okolina u kojoj živimo toksična je i za to ne postoji imunitet.

Svako se dijete rađa sa *jecer hara*. Dječakov *jecer tov* ne započinje dok on ne navrši trinaest godina, kod djevojčica je to sa dvanaest godina. Do tog vremena oni su mnogo godina prepušteni na milost i nemilost *jecera hara*. A svijet u kojem danas živimo stimulira *jecer hara* na načine o kojima naši *zeidis* i *bubis* nisu trebali brinuti.

Iako ste vi zadovoljni time kako su vas odgojili vaši roditelji, i vaša žena je zadovoljna time kako su nju odgojili njeni roditelji, ta dva pristupa bila su različita. Ako pokušate odgajati djecu na način na koji su vaši roditelji odgajali vas, i ako ih ona pokuša odgajati na način na koji su njeni roditelji odgajali nju, vaša djeca mogu postati vrlo zburnjena. Otac i majka *moraju* biti jednodušni i imati isti pristup.

Djeca vape za pažnjom. Ona žele

da ih roditelji cijene. Vaše dijete može tražiti vašu pažnju u trenucima kada ne želite da vas se prekida. Odgovor, "Sad sam zaposlen," prenosi poruku, "Ono što sad radim važnije je od tebe. Vi to ne mislite na taj način, ali dijete to može tako shvatiti. Ako zastanete na trenutak usred onoga što radite, podignite dijete i kažete mu, "Želim čuti što mi imaš za reći, ali dok ovo radim ne mogu ti posvetiti čitavu svoju pažnju. Pričekaj samo malo i moći ću ti posvetiti svoju nepodijeljenu pažnju."

Obazrivo roditeljstvo je ključno. Može biti teško reagirati idealno u svakoj situaciji. Često reagiramo impulzivno jer nemamo vremena razmisliti o najboljem odgovoru. Iako nijedna količina treninga ne može roditelja pripremiti za svaku moguću interakciju, on može uspostaviti općenite principe koji će voditi roditelja do optimalnog rješenja.

Obratite pozornost

Nakon što svakodnevno dolazite na *minjan*, odete u Izrael na dva tjedna. Kad se vratite, nekoliko ljudi vam prilazi, srdačno se rukuje s vama i kaže, "Gdje si bio?" Dobar je osećaj znati da je vaše odsustvo bilo primijećeno, nije li?

S druge strane, ako vas nitko ne pozdravi, osjećate se strašno, zar ne?

To se odnosi na odrasle, ali još je važnije kad su u pitanju djeca.

Moj je otac imao velik šul. Svakog šabosa navečer, odmah nakon havdale, on bi bio na telefonu i zvao sve redovite mispalelim koji tog šabosa nisu bili u šulu, pitajući ih jesu li dobro. Neki su bili odsutni zbog neke simha, neki su bili bolesni. Svatko od njih osjećao je da ga Rebbe voli i da je pored svih ljudi koji su bili u šulu, primijetio da su



(nastavak s 20. stranice) **Rabbi dr. Abraham J Twerski: Učinkovit život**

odsutni.

Djeca ne žele da ih se uzima zdravo za gotovo. Najvažnije za njihovo emocionalno zdravlje je da znaju da su bitni.

Istina, svoju djecu vidite svaki dan, ali još je uvijek važno da ih pozdravite (bez obzira na to tko je od vas prvi stigao kući), zagrlite, poljubite i pitajte, "Kako ti je danas bilo u ješivi (ili školi)?" te uzmete nekoliko minuta da ih saslušate.

Slušajte što vam oni govore. Ako postoji nešto za što im možete dati pozitivno ohrabrenje, učinite to. Ako postoje neki problemi, interesirajte se o njima. Ako je preblizu večera, recite im, "Razgovarajmo o tome nakon večere" – i sjetite se to učiniti.

Ako se dijete žali da učitelj prema njemu ne postupa pošteno, nemojte mu odbrusiti. Recite mu da ćete vidjeti što se događa, i učinite to. Može se ispostaviti da je djetetov izvještaj bio izvrnut, ali važno je da dijete zna da ga uzimate za ozbiljno.

Tražite prilike za pozitivna ohrabrenja. "Vidim da si uštedio dovoljno novca da kupiš *sefer* koji si htio. Ponosim se tobom."

Na šabos, kad zajedno sa svojom djecom pregledavate materijale koje je učitelj poslao kući s pitanjima na *paraša*, pohvalite djecu za njihovo razumijevanje *Humaša*. Dajte im do znanja da Talmud kaže da svijet postoji zaslugom dječjeg učenja Tore, koje je još vrijednije od učenja odraslih.

Vaša starija djeca možda uče Talmud i druge napredne predmete, dok mlađi možda uče čitati.

Mlađa djeca koja uče kako čitati *Sidur* ne smiju biti zapostavljena. Njih se treba jako pohvaliti za ono što oni uče.

Razvijanje pozitivne slike o sebi

Pročitao sam zanimljivu knjigu koja opisuje mladiće koji nisu razvili pozitivan identitet. Oni nemaju samopouzdanja ni samopoštovanja i vrlo su ranjivi te su pod utjecajem svih oko njih.

Koji god razlog bio u pitanju, dijete možda nije primilo potrebnu pažnju u obitelji i možda se osjeća kao da ne uspijeva u školi. Dijete se možda ne osjeća kao da pripada "pametnima" ili onima koji su dio "iskupine." Možda ima problema sa stjecanjem prijatelja. To dovodi do osjećaja da nigdje ne pripada, što je vrlo stresno. Svaki čovjek treba osjećati da pripada negdje. Nažalost, takvo dijete može se susresti sa djecom koja su problematična, a koja će rado primiti novajlije u svoj "klub." Neki od njihovih izbora mogu biti izuzetno neprikladni i lako je postići članstvo u toj skupini.

Odrastao sam u Milwaukeeu 1930-ih. Nisam imao niti jednog jedinog prijatelja koji bi bio *šomer šabos*. Nije postojala privatna škola pa sam išao u državnu školu. Tijekom odmora, šetao bih po igralištu sam, poput osamljenika. Srećom, imao sam snažnu obiteljsku podršku i moji su me roditelji učvrstili u stvarima koje su me činile drugačijim i odvajale od mojih vršnjaka. Iznenadujuće, postao sam blizak s nekim ljudima iz *šula* koji su bili dovoljno stari da mi budu djedovi. Ali mogu vam reći da su moja svijest o tome kako i zašto nisam dio grupe nego usamljenik, te taj osjećaj nepripadanja, bili izuzetno neugodni. To može dovesti dijete do toga da djeluje kako bi privuklo pozornost.

Svijet obrazovanja vrednuje uspjeh. Bistri učenici su priznati. Činjenica je da, koliko god bila važna, inteligencija nije jedini element uspjeha. Čovjek sa dobrim *midos* koji se ponaša uljudno, koji izbjegava izgubiti vlast nad sobom, kaže "Hvala," i pokušava biti obziran

prema drugima je cijenjen i ima iskustvo toga da je vrijedan. Djecu najbolje učimo primjerom; ako možemo postaviti primjer dobrih *midos* i ponašanja koja će postići poštovanje i prijateljstvo drugih, mi smo im dali dragocjen dar.

Postoje načini na koje možemo pokazati svojoj djeci da ih cijenimo, ne samo iskazujući im naklonost, već također iskazujući interes za ono što rade. Možemo s njima razgovarati o onome što uče. Važno je, osobito danas, znati tko su prijatelji vaše djece i važno je da vaša djeca znaju da je vama važno tko su njihovi prijatelji, kao i sve drugo što oni rade. Učinite svoj dom toplim i ugodnim, s puno dostupnih ukusnih grickalica tako da će se djeca željeti sastajati tamo, a vi ćete moći držati na oku njihove aktivnosti.

Neizbježno, djeca mogu iskusiti razočaranja i mi bismo im trebali pomoći da se nose s njima, jer sviđalo se to nama ili ne, to je tkanje života. Osobito je važno da kada doživimo prepreke, ne paničarimo, već da radije skupimo snage kako bi se izdigli iznad njih. Takva iskustva možemo podijeliti sa svojom djecom. Mnogi izuzetno uspješni ljudi pripisuju svoj uspjeh nadvladavanju prepreka. Možemo ih citirati kao primjere.

Isto tako, moramo uzeti vremena i dati si truda da pohvalimo sva postignuća naše djece, bez obzira na to koliko mala ili beznačajna ona izgledala u velikoj slici stvari. Svako malo postignuće – kada nauče voziti bicikl na dva kotača, kad završe čitanje dugačke knjige, itd. – je razlog za ponos i vrijedno je pohvale. Kada djeca shvate da ste vi "uključeni" u ono što se događa u njihovim životima iz minute u minutu, ona će vam željeti dati razloga da budete ponosni na njih. ■

Prevela Anja Grabar



Alan Morinis:

Srce smješteno u umu

musarsko učenje kako transformirati svoj život

O g r a n i č a v a n j e svjetovnih aktivnosti

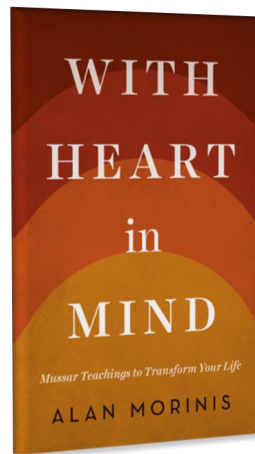
Mijut Dereh erec

*Neka sva vaša djela budu u ime nebesa.
-- Pirke Avot 2,12*

DEREH EREC je fraza koja doslovno znači "zemaljski put." Često ga se koristi kada spominjemo one vrste svjetovnih aktivnosti koje činimo zbog poslovnih obaveza, društvenih očekivanja ili pravila pristojnosti. Upozoreni smo da ograničimo svoje sudjelovanje u tim vrstama aktivnosti jer one mogu dovesti do konflikta ili se opirati našem duhovnom postupanju. Ograničiti koliko vremena i investicija ulažemo u svakodnevne svjetovne aktivnosti znači vršiti ono što svijet od nas traži, ali u najmanjoj mogućoj mjeri i ništa više od toga.

Mada imamo uputu da ograničimo svjetovne aktivnosti, djelovanje po *dereh erec* se svejedno smatra pozitivnim načinom postupanja. Na primjer, smatra se učtivim i pristojnim da mlada osoba ustane kada starija osoba ili učitelj uđe u prostoriju. Stvar je *dereh ereca* da se od nas očekuje da radimo kako bismo zaradili za život. I mada nije propisano kako se treba javljati na telefon, javiti se sa "Šta je?" umjesto "Halo" pokazuje manjak *dereh ereca*.

Ispravno društveno ponašanje je toliko važno da nam je rečeno: "*Dereh erec* je 26 naraštaja prethodio Tori." To bi datiralo pristojno ponaša-



nje u doba Adama i Eve, te se nastavilo cijeniti u svakom naraštaju sve dok Mojsije nije primio Toru te zakoni o ponašanju čovjeka nisu bili kodificirani. Ima nešto suštinsko u životu u skladu s društvenim konvencijama jer, u stvarnosti, društvo može egzistirati jedino kada mi tako postupamo.

Isticanje poštivanja društvenih obaveza nužna je posljedica činjenice da nas Židovska duhovna praksa poziva da svoj program napredovanja vodimo nigdje drugdje do u svakodnevnom svijetu obitelji, posla, prijatelja, tržišta – a ne u neprirodnoj oazi osame i povlačenja. Učiniti svakodnevni svijet mjestom duhovne prakse pred nas stavlja izazov da iznađemo način kako hraniti svoje duše usred svega što se događa na svijetu. Prakticiranje *dereh ereca* je dio te jednadžbe.

Imajući upravo tu realnost na umu, učitelj musara Alter iz Slobodke hrabrio je svoje studente u svojoj ješivi u devetnaestom stoljeću da se odijevaju poput poslovnih lju-

di europske srednje klase, s urednim i čistim kapama i sakoima, ispeglanim hlačama i s prslucima. On je na to gledao kao na duhovnu praksu. Odijevati se i ponašati sa svjetovnim dostojanstvom imalo je za cilj da vodi k profinjenju karaktera i ugrađivanju u sebe osjećaja velebnosti ljudskog bića, što je bilo njegovo glavno učenje.

Prepoznati kada reći: "Kad si u Rimu, ponašaj se kao Rimljanin," a kada pokazati nepokolebljivu nepopustljivost u provođenju svog osobnog programa napredovanja i pronalaženja balansa između dvojake obaveze su teški izazovi s kojima se suočava duhovno senzibilna osoba koja je uključena u suvremeni svijet. Mudrost i svjesnost, kao i biti na čistu sa svojim vlastitim uvjerenjima, poslužiti će vam bolje od bilo kojih strogih i krutih pravila. I doista, priznato je da "nema mudrosti poput mudrosti *dereh ereca*." Jedno je sigurno: Ponekad osobni rast zahtijeva da ograničimo svoju sudjelovanje u uobičajenom načinu na koji se ljudi oko nas vladaju.

Na primjer, svi znamo da je vrijeme dragocjeno, pa ipak svaki naraštaj pronade načine za gubljenje vremena. Naša današnja generacija to je podigla na novu razinu. Internet može biti vrlo koristan, no također ima potencijal da bude ponor bez dna u koji se mogu baciti čitavi dani i tjedni. Izmišljena su posebna sredstva za gubljenje vremena – počevši od stranica društvenih medija, ali i brojnih različitih internet-



(nastavak s 22. stranice) **Alan Morinis: Srce smješteno u umu**

skih stranica, od relativno benignih (poput solitairea i sudokua) do evidentno štetnih (poput pornografskih i, tek malo manje štetnih, tračeva o poznatima).

Ono što možda još više začuđuje je da svijet općenito pozitivno vrednuje gubljenje vremena. Svjetovna kultura slavi nespitanu slobodu – ono što filozofi nazivaju "slobodom od." Osobna sloboda je visoko vrednovana, a gubljenje vremena je jasan pokazatelj da osoba nikome ne duguje vjernost. Ja sam slobodan čovjek i ako želim sjediti na kruzeru i jesti pet obroka dnevno dok putujem između gotovo identičnih turističkih luka kojima neznam niti ime, tko me može u tome spriječiti. Ali, služi li život tome?

Nasuprot tome, judaizam slavi "slobodu za," pod kojom se čovjek slobodno obavezuje na privrženost i prihvaća ograničenja koja služe višoj svrsi. Kada se uskladite sa višom svrhom, gubljenje vremena je hereza. Dublji je smisao da je vrijeme vrlo vrijedno, i doista, u judaizmu postoji koncept koji podučava to mišljenje. *Jakrut ha'zman* odnosi se na dragocjenost vremena.

Dobro poznata priča o Rabbi Yisraelu Salanteru kaže kako je prolazio pored radionice postolara koji je radio uz svjetlost svijeće. Kada je Rav Yisrael upitao čovjeka zašto još radi tako kasno navečer, čovjek mu je odgovorio: "Sve dok svijeća gori, još ima vremena za popravak." *Nešama* – duša je uspoređena sa svijećom i Rabbi Salanter je iz ovoga iskustva poučavao da dok god je još

duša osvijetljena, mi imamo mogućnost da očistimo i uzdignemo svoje unutarnje biće da se razvija u pravcu svetosti i cjelovitosti. Nema vremena za gubljenje.

Suština ovog pitanja otkriva se postavljanjem pitanja samom sebi: Kojem gospodaru služim? U suvremenom svijetu mnogi se gospodari takmiče za našu privrženost. Neki ljudi služe božanstvima društvenih medija i svoje živote orijentiraju u skladu s trenutnim trendovima i pomodnostima. Drugi su potpuno odani svom poslu ili karijeri. Druženja i obitelj i sportski klubovi prisvajaju vjernost nekih, dok postoje i oni koji će učiniti sve da dobiju potvrdu prihvaćenosti, samo da bi nekome pripadali. Tu su na djelu duboke ljudske potrebe i porivi.

Nasuprot tome, u *Pirke Avot* 5,23 čitamo: "Budi smion kao leopard... da izvršiš volju svog Oca na Nebesima." Tome Židovski tražitelj duhovnog treba dati svoju prvenstvenu odanost. Ponekad se moramo povinuti na ovaj ili onaj način radi samog preživljavanja prema načinu kako funkcionira svijet u kojem živimo, ali mi moramo potvrditi i ponovno potvrđivati i u sebe ucijepiti



da kod nas postoji primarna privrženost i kao posljedica toga, svesti na najmanju moguću mjeru svaku drugu privrženost. Nije tek metafora da se prvu dvojicu vođa Židovskog naroda, Mojsija i Jošuu, naziva "slugama B-žjim."

Svijeća još uvijek gori, ali neće gorjeti zauvijek. Vrijeme je dragocjeno. Hoćete li dostići svoje ciljeve?

PRAKSA

U posljednjim riječima koje Tora koristi da bi opisala Mojsija čitamo: "I Mojsije, sluga B-žji, umrije." To bi se moglo staviti u Mojsijev nekrolog. Kada je sve bilo rečeno i učinjeno i kada je trebalo rezimirati njegov život, Tora nam kaže da je glavna stvar koju trebamo znati o njemu bila da je bio sluga B-žji.

Kada dođe vrijeme da netko napiše vašu osmrtnicu, što će reći, kome ste služili?

Pozivam vas da odgovorite na to pitanje tako da napišete kratak članak koji rezimira prioritete koji su dominirali vašim životom do ovog momenta. To je još jedan način da kažemo komu ili čemu smo služili. Budite iskreni.

Imati tu istinu napismeno je osnova za naš korak, a to je da napravimo pisanu skicu najviših ciljeva kojima biste željeli služiti u svom životu. Odrediti i istaknuti te visoke ciljeve pomoći će da stavite u središte pažnje ono što trebate učiniti da dosegnete ovaj način života – ograničiti vrijeme koje dajete bilo čemu što nije najviši prioritet. To je vaša praksa za ovaj tjedan. ■



Iz domaćeg tiska

ZAČITAVANJE

Paralizirajuće nezadovoljstvo

Books.hr, 25.3.2020.

"Dobre ograde čine dobre susjede", slavni je stih američkog pjesnika Roberta Frosta. Dok neki vjeruju kako citat aludira na dobrosusjedske odnose koji su osigurani poštivanjem granica tuđeg posjeda, treba se podsjetiti kako su ograde također često rezultat nepovjerenja i straha. Frost je želio ukazati na činjenicu kako fizički i simbolički nastavljamo podizati različite granice između nas, što je misao koja je okupirala izraelskog pisca i novinara Amosa Oza (1939.-2018.) u romanu Fima. Prvotno je objavljen 1991. godine, a pitanja koja roman postavlja aktualna su i danas: prebaju li nam ograde, jesu li međuljudski sukobi zaista neizbježni i postoji li nada za uspostavu dugotrajnog mira?

....U romanu Fima čitatelj prati nekoliko dana u životu glavnog lika Efraima Nomberga Nisima, od milja zvanog Fima. On je u ranim pedesetima, diplomirao je povijest u Jeruzalemu, službenik je u ginekološkoj klinici i povremeno objavljuje u lokalnim novinama kratke članke o aktualnim političkim pitanjima. Ne da mu se oprati suđe, ne plaća redovito račune, pije tablete protiv žgaravice i često si postavlja pitanje zašto dio posla ne bi ostavio za sutra. Obično pije previše kave i jede kriške crnog kruha s pekmezom. Čitatelju se tako na trenutke Fima može činiti kao simpatični

luzer, pomalo rezigniran i dosadan pojedinac.

Moglo bi se reći da se ništa posebno uzbudljivo ne događa niti u Fiminom ljubavnom životu. S obzirom na to da se njegova bivša žena Jael preudala za Amerikanca Teda, Fima privremeno zadovoljstvo nastoji pronaći u druženju s prijateljicama Ninom i Anet. Neobičan je njegov blizak odnos s Dimijem, Jaelinim i Tedovim sinom jer to dijete voli više no što je ikada volio ijedno živo biće na ovom svijetu. Čini se kako se Fima najprirodnije poistovjećuje s djetetom upravo zbog toga jer se brine za njegovu budućnost, hoće li ga ona dočekati u nekoj boljoj i humanijoj varijanti, što je uostalom autorova životna i književna preokupacija. Od oca Baruha Normberga, jednog od prvih članova izraelskog političkog pokreta Hirut, Fima je naslijedio kritičko promišljanje društvenog uređenja, kao i želju za pripovijedanjem priča i anegdota koje šarmantno ubacuje u živahne razgovore, neovisno o sugovorniku.

Fimu neprestano nešto svrbi iznutra, nemiran je i nezadovoljan svojim mjestom u svijetu. Osim što bi uglavnom uvijek želio biti negdje drugdje, zamišlja se u ulozi predsjednika ili premijera države. Dežurni je komentator stanja u izraelskom društvu, neprestano opsjednut filozofskim i političkim pitanjima. Fima je predstavnik generacije sanjara koja nema snage

ozbiljnije se suočiti sa stvarnošću i pozvati na konkretnu akciju: "Svako jutro čitamo novine, svakog dana slušamo vijesti, svake večeri gledamo politički komentar na televiziji i govorimo jedan drugome s uzdahom da se ovako više ne smije, tu i tamo potpišemo neku peticiju, no zapravo ne radimo ništa. Nula. Zero. Figa."

Uostalom, kako je moguće da Fima uvede red u izraelsko društvo, ako ne može srediti ni vlastiti život? Cak nije u potpunosti zadovoljio ni kreativni potencijal, izdao je tek jednu zbirku pjesama, iako se u njegovim monolozima polemičkog tona razabire kako je sposoban za mnogo više. Fima sebe doživljava kao zakukuljenu gusjenicu, ujedno i vrhovnog vođu revolucionarne skupštine koji donosi mir Izraelu i tješi napuštene žene. Kad već ne poduzima ništa značajnije u društvenoj stvarnosti koja ga okružuje, u vlastitom mikro svemiru preostaje mu ponešto ciničnog humora i rada na fiktivnim scenarijima što bi bilo, kad bi bilo u brojnim filozofskim raspravama. Reklo bi se da, kao i Fima (kao, zaključujemo, i mnogo ljudi u Hrvatskoj) teži živjeti po principu "Living is easy with eyes closed / Misunderstanding all you see". Tako autor na primjeru pojedinca u izraelskom društvu problematizira šire društveno i političko stanje, indirektno otvarajući i pitanje budućnosti Europe i svijeta.



Bez Ozova prepoznatljivo vještog stila pisanja, roman bi vrlo brzo postao dosadan. Primjerice, više Fiminih monologa čitatelja ponekad zagnjavi već poznatim entuzijazmom koji će ionako splasnuti nakon nekoliko odlomaka. No baš u tom trenutku autor vrati čitatelja u predviđene tračnice, nakon što je bacio udicu točno ondje gdje je bila potrebna.

Najjače strane romana su svakako autorova pripovjedačka vještina, elementi humora, mudrosti i blage melankolije te, unatoč svemu, neosporna vjera u ljudsku humanost i pacifiistički stav koji autor dijeli s Fimom. Autoru je važan pokušaj razumijevanja različitim pozicijama koje zauzimaju njegovi likovi, bile one društveno, politički, ekonomski ili čak emotivno uvjetovane. Na taj način druge nastoji približiti sebi, podsjećajući na ljepotu i nužnost pripovijedanja, što je i naglasio u jednom od intervjua. Pogotovo je često ponavljao Frostovu misao o ogradama iz uvodnog dijela teksta, ne gubeći nadu za konačnim mirom između Izraelaca i Palestinaca.

Dok Fima razmišlja o generaciji budućnosti i pita se što će oni misliti, hoće li bolje i razumnije živjeti, neprestano ga kopka pitanje vlastite svrhe i egzistencije. Ovom prilikom bilo bi prejednostavno otkriti nađe li odgovor, stoga ne preostaje drugo nego pročitati Fimu. ■

Fotografiju dvojice bolničara prozvali su moćnom i inspirativnom, vidite li zašto?

Index.hr, 28.3.2020.

FOTOGRAFIJU Židova i muslimana koji mole zajedno, mnogi su nazvali nadahnujućom u doba globalne pandemije koronavirusa.

Dvojica članova izraelske službe za hitne slučajeve Magen David Adom (MDA) Avraham Mintz i Zohar Abu Jama nakon brojnih intervencija uspjeli su pronaći trenutak kako bi se zajedno pomolili, a njihove fotografije obišle su svijet.

Mintz, religiozni Židov, stajao je nasuprot Jeruzalemu i crnobijeli molitveni šal visio mu je s ramena, dok je Abu Jama, musliman, kleknuo u pravcu Meke. Za njih dvojicu, koji rade zajedno nekoliko puta tjedno, zajednička molitva nije bila ništa novo. No za mnoge ljude na društvenim mrežama bila je

inspirativna njihova fotografija usred globalne pandemije koronavirusa, prenosi CNN.

Fotografiju je snimio njihov kolega, a mnogi su je opisali kao moćnu. "Činjenica da je tako jednostavna čini je tako moćnom. Vjerujem da Zohar i ja kao i veći dio svijeta razumijemo da moramo podići glave i moliti se. To je sve što je ostalo", rekao je Mintz za CNN. 42-godišnji otac devetero djece stalno je zaposleni član MDA koji trenira volontere.

Abu Jama, otac sedmero djece iz obližnjeg beduinskog grada Rahata, bio je jedan od tih volontera. Napustio je posao kao instruktor vožnje kako bi sada pomogao koliko je moguće. "U pogledu vjerovanja i osobnosti vjerujemo u iste stvari i imamo nešto zajedničko", rekao je 39-godišnjak za



CNN.

"Svi se boje virusa", kaže Mintz. "Bojimo se i mi, ali vjerujemo da je sve pod Božjom kontrolom, blagoslovljen neka je On. Obojica vjerujemo u to."

Dvojac je molio 15 minuta. Zatim su se vratili na posao.

"Nadam se da je ovo metafora za svijet koji dolazi", samo je jedna od reakcija na Twitteru. ■